

Голас Радзімы

Выдавецтва «Культура»
Мінск, 1-й перавад
Крайна-журналісцкі 9
Бібліятэка ім. Дашкіна

№ 7 (1269) ЛЮТЫ 1973 г. ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЛЯЖОМ ГОД ВYДАННЯ 18-ТЫ ЦАНА 2 КАП.

Тэма Вялікай Айчыннай вайны знайшла яркае адлюстраванне ў творчасці беларускіх мастакоў і стала адной з нацыянальных асаблівасцей развіцця мастацтва нашай рэспублікі. Такая пільная ўвага да тэмы вайны зразумелая: у Хатынскім мемарыяле тры бярозкі, на месцы чацвёртай — трапятное поле, якое будзе вечно трывожыць сэрцы ўспамінам аб кожным чацвёртым перарваным жыцці. Права на тэму падзвігу Беларусь здабыла крывёю сваіх лепшых сыноў і дачок.

Але не толькі гістарычным лёсам рэспублікі тлума-

чыцца шырокае адлюстраванне Вялікай Айчыннай вайны ў творчасці беларускіх мастакоў. У падзвігах тых грозных дзён знаходзяць яны асабліва поўнае і гарманічнае ўвасабленне эстэтычнага ідэала савецкага чалавека. Асэнсоўваючы мінулае, мастакі звяртаюцца ў сённяшні дзень, іх творы гучаць як перацрога, як заклік да людзей свету: «Гэта не павінна паўтарыцца!».

Не павінна паўтарыцца трагедыя вёсак Сцяпанавічы, Старое і Новае Кукава, Альгова, Баброва, спаленых фашыстамі за тое, што насельніцтва дапамагала пар-

тызанам, якія разам з часцямі 4-й ударнай арміі ўтрымлівалі падступы да «Віцебскіх варот» — 40-кіламетровага пралому ў лініі нямецкага фронту паміж Веліжам і Усвятамі, што стварыўся ў выніку наступлення савецкіх войскаў зімой 1941—1942 гг. «Вароты» далі магчымасць вывесці з акупіраванай тэрыторыі жанчын, дзяцей, старых, раненых, якія выкарыстоўваліся для дастаўкі партызанам зброі і боепрыпасаў.

«ВІЦЕБСКІЯ ВАРОТЫ» — так назваў сваю карціну мастак Міхаіл САВІЦКІ. Рэпрадукцыю з яе вы бачыце на здымку.

З ПАЧУЦЦЁМ ВЫСОКАЙ АДКАЗНАСЦІ

Надаўна ў Мінску адбыўся IX з'езд мастакоў Беларусі. У сувязі з гэтай значнай падзеяй у жыцці рэспублікі наш карэспандэнт папрасіў старшыню праўлення Саюза мастакоў БССР Віктара ПРАТАСЕНЮ адказаць на некалькі пытанняў.

— З'езд мастакоў рэспублікі падвёў вынікі работы аднаго з актыўных і шматлікіх агр-даў творчай інтэлігенцыі Савецкай Беларусі за апошнія пяць год, накрэсліў новыя творчыя планы. Якія характэрныя рысы вызначаюць наша выяўленчае мастацтва на сучасным этапе?

— Перш за ўсё адзначу, што калектыву мастакоў рэспублікі працуе з пачуццём высокай творчай адказнасці перад народам, перад Камуністычнай партыяй, няспынна актывізую-

чы свае пазіцыі ў сцвярдзенні высокіх ідэалаў мастацтва сацыялістычнага рэалізму.

Характэрная рыса выяўленчага мастацтва Савецкай Беларусі на сучасным этапе — яго актыўны выхад на ўсесаюзную і сусветную трыбуну. Дастаткова сказаць, што вялікім поспехам карысталася летась экспазіцыя твораў нашых мастакоў, разгорнутая ў Манежы — цэнтральнай выставачнай зале Масквы, у суседстве з экспазіцыяй Малдавіі. Выяўленчае мастацтва нашай рэспублікі творча ўзаемадзейнічае з мастацтвам братніх рэспублік, узбагачаючыся шмат якімі зда-

быткамі многанацыянальнага мастацтва Краіны Саветаў, але не губляючы ў той жа час свайго адметнага аблічча.

Сёння творы нашых мастакоў вядомы гледачам Англіі, Канады, Францыі, ГДР, Японіі, Лацінскай Амерыкі, Егіпта. Прыгадаю, напрыклад, поспех выстаўкі беларускага жывапісу ў Польскай Народнай Рэспубліцы, персанальнай выстаўкі твораў М. Савіцкага ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. У многіх краінах свету вядома беларускае мастацкае шкло — вырабы мастакоў, якія працуюць на шклозаводзе «Нёман».

Значна вырасла культура беларускай кнігі. Пра гэта сведчаць узнагароды нашым кніжным графікам на ўсесаюзных і

міжнародных конкурсах. На з'ездзе, між іншым, адзначалася, што паспяхова эвалюцыяніруюць усе віды выяўленчага мастацтва нашай рэспублікі — паглыбляецца змест твораў, расце прафесійная культура творчасці.

— Выставачная зала — асноўнае месца, дзе шырокі глядач сустракаецца з творам мастака. Такіх сустрэч у рэспубліцы адбываецца ўсё больш. Ды і не толькі ў рэспубліцы, як вы ўжо адзначылі. Якія з выставак апошняга часу, на вашу думку, найбольш цікавыя?

— Кожная з выставак — павойму цікавая. На кожнай абавязкова з'яўляюцца змястоў-

ныя творы, арыгінальныя па вырашэнні, прасякнутыя жывым пачуццём. На кожнай — і свае няўдачы. Творчыя пошукі не выключаюць, як вядома, пэўных выдаткаў. І ўсё ж, мне думаецца, ад выстаўкі да выстаўкі наша мастацтва ўпэўнена набірае сілу. Нагадаючы такія, напрыклад, выстаўкі, як прысвечаныя 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна, XXIV з'езд КПСС і XXVII з'езд КПБ, 50-годдзю БССР і КПБ, 50-годдзю ўтварэння СССР, пераконваемся: патрабавальнасць мастакоў да сябе павышаецца, яны ўсё больш актыўна імкнуча асэнсавальні гістарычныя шляхі Радзімы, усё больш паглыбляюцца ў разнастайныя праявы ўнутранага жыцця на-

[Заканчэнне на 6-й стар.]

мне думаецца, добра выказаў Канстанцін Радзкі.

— Мы шчаслівыя, — сказаў ён, — што ўшаноўваем вялікае свята 50-годдзя ўтварэння СССР разам з нашымі дарагімі гасцямі. Ад усёй душы жадаем вам новых поспехаў. Няхай узор вырашэння нацыянальных праблем у Савецкім Саюзе стане прыкладам для ўсіх народаў і дзяржаў, у тым ліку і для Злучаных Штатаў Амерыкі, над якімі да гэтага часу вісіць пракляцце шавінізму і расізму.

На прайшоўшым у час сустрэчы сціплым абедзе гучалі тосты за тое, каб заўсёды быў магутны і непераможны Савецкі Саюз, за мір ва ўсім свеце.

А крыху раней мне давялося падзяліць радасць вялікага і светлага свята — 50-годдзя ўтварэння СССР з нашымі украінскімі суайчыннікамі. З вялікай увагай слухалі прысутныя ў рэстаране «Ленокс» прамову кіраўніка дэлегацыі Украінскай ССР на XXVII сесіі Генеральнай Асамблеі ААН, міністра замежных спраў УССР Г. Шавеля. Папрасілі і мяне выступіць, пазнаёміць прысутных з дасягненнямі Беларускай рэспублікі, атрыманымі пасля перамогі Вялікага Кастрычніка ў брацкай сям'і свабодных народаў.

Рэдактар «Амерыкен-юкраніэн» Амялян Сянюк раздаў гасцям свежыя нумары сваёй газеты, дзе сярод іншых матэрыялаў аб нашай Радзіме цэлая старонка была адведзена расказу аб творчасці Янкі Купалы. Там жа апублікаваны яго вершы. Вельмі прыемна было пераканацца ў тым, што і ў далёкай Амерыцы суайчыннікі ўшаноўваюць памяць нашага вялікага песняра.

Да мяне падыйшоў немалады ўжо чалавек, з сівымі вусамі. Падзякаваў за выступленне, успомніў, як некалькі гадоў назад слухаў у Нью-Йорку страсную, усхваляваную прамову Максіма Танка. А потым нечакана:

— А ведаеце, калі вернецца дамоў, абавязкова пакланіцца ад мяне Вользе Корбут. Гэта дзяўчына сваім выдатным выступленнем на Алімпіядзе ў Мюнхене пакарыла ўвесь свет. Вось малайчына дык малайчына!

І паціху адышоў убок, не назваўшы свайго імя. Хацелася мне яшчэ пагаварыць з ім, але тут пачалося выступленне самадзейнага хору, які вельмі душэўна выконваў украінскія народныя песні і песні савецкіх кампазітараў.

Так на чужыне, у Амерыцы, адзначылі нашы суайчыннікі залаты юбілей СССР.

Валерый МІХАЙЛАУ.

МАЦНЕЮЦЬ СУВЯЗІ З РАДЗІМАЙ

Адбылося чарговае пасяджэнне прэзідыума Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом. У яго рабоце прынялі ўдзел члены рэдакцыйнай калегіі газеты «Голас Радзімы» і прадстаўнікі грамадскіх арганізацый. Старшыня прэзідыума Таварыства народны арыст Савецкага Саюза Рыгор Шырма прадставіў слова рэдактару «Голасу Радзімы» В. Мацкевічу, які расказаў аб рабоце Таварыства, радыёстанцыі «Савецкая Беларусь» і рэдакцыі газеты за мінулы год.

1972 год быў юбілейным для нашай краіны — савецкія людзі святкавалі 50-годдзе ўтварэння СССР. Як сваё вялікае свята адзначалі яго і землякі на чужыне.

У рэдакцыю і Таварыства яшчэ і цяпер прыходзіць многа пісьмаў, у якіх суайчыннікі віншуюць нас з вялікім святам, расказваюць, як адзначалі яго. «Мы тут, у Аргенціне, як маглі адзначылі гэты слаўны юбілей Айчыны, — піша Сцяпан Філютовіч. — Радасна, што мясцовая ўлада дазволіла нам выступіць з канцэртамі мастацкай самадзейнасці па тэлебачанні. На ўсю краіну прагучалі песні народаў СССР». «Разам з усімі рэспублікамі-сёстрамі адзначыла мая Беларусь 50-годдзе саюза свабодных народаў. За гады Савецкай улады яна стала краем радасці і шчасця для людзей працы», — гэта радкі з пісьма Валянціны Холінай, якая жыве ў Бельгіі.

У юбілейны год на старонках «Голасу Радзімы» было змешчана многа матэрыялаў, што расказвалі аб непарушнай дружбе ўсіх савецкіх народаў, аб дасягненнях Беларусі, якая расквітнела ў складзе вялікага Савецкага Саюза.

50-годдзю ўтварэння СССР была прысвечана віктарына «Ці ведаеце вы Беларусь?». Адказаў прыйшло многа, і яны яшчэ раз далі магчымасць пераканацца ў тым, што нашу рэспубліку, яе гісторыю, культуру, усё, чым яна багата, ведаюць і беларусы за мяжой.

Усё больш цеснымі становяцца кантакты Беларускага таварыства з прагрэсіўнымі патрыятычнымі арганізацыямі ў роз-

ных зарубажных краінах. Ім штогод дасылаюцца мастацкая, даведчаная, навуковая літаратура, сувеніры, альбомы, буклеты, магнітафонныя запісы беларускай музыкі і песень, твораў сучаснай беларускай паэзіі. Да 90-годдзя народных паэтаў Я. Купалы і Я. Коласа ў арганізацыі суайчыннікаў было накіравана 200 грамафонных пласцінак з запісамі музычных твораў беларускіх кампазітараў на словы вялікіх песняроў. Землякам у Злучаных Штатах Амерыкі для ўстанавлення ў Араў-парку высланы помнік-бюст Янкі Купалы.

Па запрашэнню Беларускага таварыства ў Мінск прыязджалі актывісты многіх прагрэсіўных арганізацый. Як самую станоўчую з'яву суайчыннікі адзначылі ўсё ўзрастаючую цікавасць іх дзяцей і ўнукаў да Савецкай краіны.

У 1972 годзе, як і кожнае лета, у складзе турыстычных груп і па прыватных візах Беларусь наведвалі сотні землякоў. Цэлы месяц у піянерскім лагеры ў Крыжоўцы пад Мінскам гасцілі дзеці суайчыннікаў з Бельгіі, Англіі і ФРГ. Яны павезлі з сабой дадому многа цёплых успамінаў аб нашай беларускай зямлі, яе людзях. Яны пасябралі са сваімі савецкімі ровеснікамі, многія цяпер перапісваюцца з імі. Прыходзяць ад дзяцей пісьмы і ў рэдакцыю, дзе яны па-ранейшаму цёпла ўспамінаюць час свайго адпачынку.

Па наступным пытанні — аб планах і задачах Таварыства на 1973 год — выступіў адказны сакратар Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом П. Фралоў. Ён сказаў, што 1973 год будзе таксама багаты на розныя мерапрыемствы. З кожным годам павялічваецца колькасць тых, хто жадае наведаць Беларусь, азнаёміцца з яе жыццём. Па-ранейшаму будучы ўмацоўвацца кантакты з землякамі за рубяжом. Газета «Голас Радзімы» і рэдакцыя радыёстанцыі «Савецкая Беларусь» будучы і надалей знаёміць іх з дасягненнямі беларускага народа, расказваюць аб навінах, што адбываюцца на Радзіме. План работы быў абмеркаваны і зацверджаны прэзідыумам.

Зімовы лес.

Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

ВТЕЧЕНИЕ всей второй мировой войны советско-германский фронт был главным фронтом вооруженной борьбы, где действовали основные силы фашистской Германии и ее европейских сателлитов. На южном участке этого фронта была сосредоточена основная группировка гитлеровских войск, ставившая целью овладеть городом на Волге — Сталинградом — и захватить Кавказ — бакинскую нефть.

Шесть с половиной месяцев — с 17 июля 1942 г. по 2 февраля 1943 г. — на Сталинградском стратегическом направлении велись напряженные сражения: в отдельные моменты в боях с обеих сторон одновременно участвовали свыше 2 миллионов

ского блока под Сталинградом вызвало глубокий политический и военный кризис в фашистском лагере, в первую очередь в самой Германии. Первое крупное поражение немецких войск в Московской битве было преподнесено и воспринято на Западе как серьезное, но случайное предупреждение о возможных трудностях войны против Советского Союза. Разгром немецко-фашистских войск под Сталинградом свидетельствовал уже о кризисе с далеко идущими последствиями. Три дня раздавался похоронный звон над гитлеровской Германией, одетой в траур.

Многие, в том числе и немецкие историки, подчеркивают в своих выводах, что для фашистского руковод-

1943 года прямо говорил: «Я заявляю вам, что русский эпизод мог бы быть теперь закончен... Мы не сможем стереть Россию с лица земли». Во время переговоров с Гитлером в Зальцбурге в апреле 1943 года Антонеску предложил «прекратить войну против западных держав для того, чтобы довести борьбу против Советского Союза до решительного конца».

Итак, даже этот краткий обзор событий, непосредственно связанных со Сталинградской битвой, позволяет сделать вывод о глубоких политических и военно-стратегических последствиях, вызванных разгромом войск фашистской Германии и ее сателлитов, получивших многосторонний международный резонанс. А Со-

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ПОБЕДЫ НА ВОЛГЕ

К 30-ЛЕТИЮ СТАЛИНГРАДСКОЙ БИТВЫ

человек, более 25 тысяч орудий и минометов, около 2 тысяч самолетов.

Наступление фашистских войск провалилось и на этот раз. Германия потеряла под Сталинградом около полутора миллионов человек, до 3.500 танков и штурмовых орудий, 12 000 орудий и минометов и до 3 000 самолетов. Сталинград поглотил почти четверть немецких войск, действовавших в то время на советско-германском фронте.

Политические последствия этой битвы переросли ее непосредственное военное значение и оказали многостороннее и глубокое влияние в международном масштабе. Она значительно ослабила весь агрессивный блок. Сателлиты Германии утратили веру в ее военное превосходство над Советским Союзом. Укрепились позиции нейтральных стран. Сталинградская битва решительно склонила чашу весов в пользу антигитлеровской коалиции и способствовала укреплению самой коалиции.

Одним из основных международных последствий Сталинградской битвы явился мощный подъем антифашистской национально-освободительной борьбы народов. Патриоты Югославии, Франции, Бельгии, Польши, Албании, Греции нанесли в 1943 году ряд сильных ударов по врагу. Активные действия против японских оккупантов развернули народы Малайи, Вьетнама, Бирмы, Индонезии.

Поражение войск фашист-

ства еще тяжелее, чем военное поражение, был тот факт, что и армия, и народ восприняли все, что свершилось под Сталинградом, как роковой поворот немецкой военной судьбы.

Мир уже почувствовал, что после сталинградского поражения наступил решающий поворот в ходе войны.

Убедительным показателем кризиса самой Германии явилось издание фашистским правительством 7 февраля 1943 года закона о «тотальной мобилизации». В армию были призваны значительные контингенты мужского населения, что отрицательно отразилось как на моральном состоянии армии и народа, так и на военном производстве. Убыль рабочей силы в связи с тотальной мобилизацией восполнялась за счет повышенного использования принудительного труда военнопленных и иностранных рабочих.

Поражение немецких войск и войск сателлитов Германии серьезно подорвало влияние фашистского руководства на правительства стран, стоявших на грани вступления в войну против Советского Союза, и стран антигитлеровской коалиции. Япония не решилась выступить против СССР на востоке. Поспешила пересмотреть свою позицию и Турция.

Правительства Италии, Румынии и Венгрии начали вести усиленный зондаж относительно возможности выхода из войны. Так, Муссолини в письме Гитлеру и при личной встрече в апреле

ветский Союз предстал перед всем миром как сила, способная осуществить великую освободительную миссию.

СССР самостоятельно, без второго фронта в Европе, нанес жестокое поражение вооруженным силам фашистского агрессивного блока. Советские Вооруженные Силы окончательно вырвали у врага стратегическую инициативу.

История хранит немало восторженных оценок Советской Армии в битве у Сталинграда. Мне хочется в заключение привести одну из них, сделанную королем Англии Георгом VI:

«Упорное сопротивление Сталинграда повернуло события и послужило предвестником сокрушительных ударов, которые посеяли смутнение среди врагов цивилизации и свободы. Для того, чтобы отметить глубокое восхищение, испытываемое мной и народами Британской империи, я отдал приказ об изготовлении почетного меча, который я буду иметь удовольствие преподнести городу Сталинграду. Я надеюсь, что в грядущие счастливые дни этот дар будет напоминать о несгибаемом мужестве, в котором город-воин закалялся в борьбе против сильных и упорных атак своих врагов, и что он будет символом восхищения не только народов Британской империи, но и всего цивилизованного мира».

Николай ЛОМОВ,
генерал-полковник,
профессор.

...Першая дэкада сакавіка 1942 года. Жану загадваюць пайсці ў горад: патрэбны медыкаменты. І вось ён у пакойчыку Вікторыі. Яму трэба ведаць падрабязна, што здарылася з партызанам Сакаловым. Так, яна можа раскажаць.

Аднойчы на вуліцы насустрач Вікторыі ехала падвода. Двое незнаёмых мужчын сядзелі на санях, а ў іх за спінамі стаяў трэці. Вася Сакалоў! Не ўгледзеўшы, што яго рукі скручаны, а сам ён прывязаны вяроўкамі да спінкі саней, Вікторыя крыкнула:

«Ямеля!» (гэта была падпольная клічка Сакалова). Але той прамаўчаў, нібыта гэта яго не датычыла. Усё зрабіўшы, Віця адскочыла ўбок і забегла ў нейкі двор.

І яшчэ адзін раз ёй давялося сустрэцца з Сакаловым. Яго давзілі па вуліцы, знявечанага, акрываўленага, і ўсё чакалі: можа хто падыдзе, пазнае. Сустрэча адбылася на вуліцы Горкага. Ці пазнаў тады Вася Вікторыю?

Праз нейкі час ад Васі прыйшла праз свайго чалавека, турэмнага наглядача, кароценькая запіска, у якой ён прасіў Жэню Кульбакову не даць памерці з голду, прыслаць што-небудзь паесці. І яшчэ пару бялізны пакласці — заядаюць вошы...

Жанчына пабегла на рынак, абмяняла, што змагла, на прадукты і перадала вязню. Хутка прыйшоў адказ: «За перадачу вялікае дзякуй. Як выжывем — мы яшчэ паваяём!»

Нізка схілішы галаву, слухае Жан жудасны расказ. Яго трэба будзе перадаць партызанам — сябрам Васі Сакалова.

Хвіліну маўчаць абое. Нарэшце Вікторыя выцягвае з-пад ложка вялікі кош і падае Жану.

Тут усё, што прасілі, а бінты і марлю пераправім на падводзе, што прыедзе па зброю.

З кожным днём у горад паступала ўсё больш і больш раненых немцаў. Пабітыя ваякі занялі ўсе бальніцы і лазарэты. Толькі ў Першай бальніцы, што на Ленінскай вуліцы, па-ранейшаму лячылі гарадское насельніцтва. У лютым 1942 года сюды перайшла на працу Вікторыя.

Вікторыя была цесна звязана з Клумавым. Праз яе падпольшчыкі здабывалі медыкаменты і перавязачны матэрыял. Энергічная, дзейсная, яна бясстрашна выконвала самыя рызыкоўныя заданні падпольшчыкаў. Ёй памагала медсястра Марыя Жлоба. Тая самая Марыя, якая ў першыя дні вайны везла раненых на кані і з якой пачыналі мы наш расказ пра людзей у белых халатах.

У адно з дзяжурстваў Вікторыі на бальнічным двары з'явіўся гестапаўскі «чорны воран». У палату ўнеслі непрытомнага пажылога чалавека. Віця ледзь стрымалася, каб не ўскрыкнуць. Яна пазнала аднаго з актыўных падпольшчыкаў.

...Ідзе па бялудных вуліцах. Боязна. Кожны крок — крок у невядомасць. Цяжка жанчыне са зброяй на фронце, але, мусіць, яшчэ цяжэй вольна тут, у фашысцкім лагаве. Здаецца, чысьціць вочы ўвесь час сочаць за табою...

Але Вікторыя ідзе, рызыкуючы жыццём, ідзе, каб выратаваць падпольшчы-

ка. Размова з Жанам была кароткая: трэба вызваліць Дзеда (гэта клічка падпольшчыка Сайчыка). Віця, медсястра Ала Сідаровіч і прафесар Клумаў думаюць, шукаюць выйсце. А гестапаўцы тым часам ужо двойчы наведваліся: ці можа ўстаць з ложка іхняя ахвяра? Гэтага чакае і Вікторыя. Для Дзеда падрыхтаваны клуначак з адзежай, дзяўчаты адмылі з касцюма плямы крыві, адпрасавалі яго. Зрабілі пашпарт. Дзеда наказалі: як толькі сцягне, хай спусціцца па лесвіцы ўніз, там пераапаранецца і праз чорны ход выйдзе ва ўмоўленае месца.

Толькі потым Віця даведаецца, што

Сайчык не знайшоў падрыхтаванай дзіркі ў плоце — хтосьці паспеў прыбіць адарвананы дошкі. Ён сцягнуў з плячэй світку, кінуў на калючы дрот. Сабраўшы ўсе сілы, падцягнуўся на руках і перакнуўся праз плот. Востры боль працяў усё цела, і Дзед упаў. Апрытомнеўшы, папоўз у руіны. Адляжаў там і перабраўся на явачную кватэру па Чырвонаармейскай.

Праз некалькі дзён Кабушкін пераправіў Сайчыка ў больш надзейнае месца. Ім была новая кватэра Вікторыі — на Рэвалюцыйнай, 6. Ёй даручылі далечваць раненага падпольшчыка. Вось ён ляжыць на ложку, а яна выцірае марлечкай буйныя кроплі поту з яго збялялага твару...

— Ну, цяпер усё, перавязка скончана, боль хутка сціхне. Пацярпіце. Небяспека мінула!

Вікторыя супакойвае раненага, а сама ведае, што небяспека ходзіць побач. Ведае гэта і вопытны канспіратар Сайчык. І ўсё ж яго жыццё было выратавана.

Восень 1942 года. Зноў лютуюць фашысты. Арышт за арыштам, сотні падпольшчыкаў кінуты ў турмы. У канцы кастрычніка арыштавалі Івана Казлова.

Казлоў ухітраўся перасялаць адну за адной маленькія паперкі, спісаныя дробным і выразным почыркам. Апошняю вестачку Іван Харытонавіч пераслаў 29 снежня 1942 года.

«Сапраўдны патрыёт той, — пісаў з фашысцкага засценка І. Х. Казлоў, — хто смела глядзіць у вочы смерці. Не трэба слёз. Не трэба сумавання. Наша кроў не пральцецца дарэмна. Трымайцеся, трымайцеся, не бойцеся і не траўце надзею! Эх! Як хочацца жыць! Помсціць гэтым варварам — вольна трэба рабіць. Ну, калі б мне ўдалося... Можна-це ўявіць Вы, з якой бясстрашнасцю я знішчаў бы гэтых гадаў ядвіжых, а я ж два гады назад не мог зарэзаць курыцу. Жыць! Жыць! Вось як хочацца! Ды не хавацца за спіну таварышаў, а са зброяй у руках у штодзённай барацьбе з ненавіснымі шакаламі — у гэтым уся прыгажосць і ўся мэта жыцця. Жыць

для Радзімы, для савецкага свабодальніцтва народа, змагацца за гонар і свабоду яго — у гэтым уся прыгажосць жыцця, гэта ў даны момант ідэал жыцця».

Людзі, якія жывуць сёння і будуць жыць заўтра, з глыбокай павагай успамінаюць і будуць успамінаць цудоўнага чалавека, адважнага падпольшчыка Івана Казлова.

Дзейнасць Вікторыі не магла заставацца незаўважанай. Нягледзячы на канспірацыю, многа, занадта многа падпольшчыкаў ведалі яе. Трэба было звязацца з Кабушкіным — звярталіся да Вікторыі Рубец. Трэба пабачыць Клума-

ва — таксама шукалі Вікторыю. Недзе ў сярэдзіне кастрычніка 1942 года ў час аблавы падпольшчыкі згубілі некаторыя літары шрыфтоў. Без іх не набярэш лістоўкі. Прыйшлі да Вікторыі.

Увечары, як толькі сцягнула, яна накіравалася на Стара-Віленскую вуліцу, каб пабачыцца з Уладзімірам Казачонкам. Назаўтра на гэтае ж месца прывяла Жана — Кабушкіна. Той павёў Казачонка на Водаправодныя завулак, да падпольшчыка Лёні, які працаваў у друкарні. Хутка атрымалі ад Лёні шрыфты.

А Вікторыя хвалявалі падазрэнні. Падпольшчык Толік Вялікі, што жыў з ёю ў адным доме, занадта цікавіўся справамі, якія яго не датычылі. Адночы пад Вялікім сабрэтам ён паведаміў, што ў Мініск прыбылі прадстаўнікі з Масквы і хочучь пазнаёміцца з некаторымі падпольшчыкамі і з ёю асабіста.

Яна пайшла з Толікам на ўмоўленую яўку. Там нейкія людзі прапанавалі ёй назваць прозвішчы актывістаў. Вікторыя здагадалася: тут нешта не тое. Непрыкметна рабіла знакі Толіку: маўчы! А той сыпаў, як з мяшка, называў адну клічку за другой. Але прозвішчаў ён не ведаў. Ці не можа Віця расшыфраваць гэтыя клічкі? Яна сказала:

— Прозвішчы? Чаго не ведаю, таго не ведаю.

— Мы ж не можам па клічках прадставіць падпольшчыкаў да ўзнагарод!

— Нічым не магу памагчы...

У той дзень яе не схпілі, не сталі катаваць, не кінулі за турэмныя крата. За ёю сачылі, віжвалі за кожным крокам. Вікторыя ўсё зраўмела. Суткамі не выходзіла з бальніцы. Сястра, адчуўшы ня добрае, пабегла да яе. Гэта было 27 лістапада 1942 года, у дванаццаці га-дзін.

— Віцечка, бяжы, бяжы! — прасіла Марыя Фёдаравна.

А Вікторыя адмоўна ківала галавой:

— Бегчы мне позна. Бачыш таго бамбізу? Ён сочыць за кожным маім крокам!

Яна не памылілася. У той жа дзень яе арыштавалі...

І вось Вікторыю вязуць пад аховай

па знаёмых вуліцах. Ліхаманкава стукіць сэрца. Чаму вязуць на кватэру? Там жа яна нічога падазронага не пакідала.

Знаёмы двор. Рыпнулі дзверы, і яе ўвялі ў пакой. Гестапавец падбег да ложка, адхінуў падушку, а там паздраднацку блішчыць наган, ляжыць узрыўчатка.

— Гэта што? — зароў гестапавец.

— Не ведаю, гэта не маё! — сказала Вікторыя. — Нейкі мярзотнік падкінуў!

Яна ведала, што, апроч Анатоля, ніхто не меў ключоў ад кватэры...

...Былая падпольшчыца Аляксандра Януліс успамінае:

— У той дзень, калі арыштавалі Вікторыю, я павінна была сустрэцца з ёю і атрымаць зводкі Інфармбюро. Але ва ўмоўлены час падышоўшы к дому, я заўважыла шэры «опель» ля брамы. Вярнулася назад. Назаўтра зноў пайшла туды. На двары ўбачыла гаспадыню кватэры, яна паклікала мяне ў дом. І сказала, што ўчора арыштавалі Вікторыю...

Звычайна пры арышце гестапаўцы пераварочвалі ўвесь дом, рабілі самыя старанныя вобвіскі. А тут забралі чалавека і павялі. Праз некалькі хвілін павяўся Анатоль. Гаспадыня бачыла, як ён выцягнуў з-пад падушкі рэвальвер і ўзрыўчатка...

У яе былі вялікія чорныя вочы і густыя, пышныя чорныя валасы. У кожнага, хто трапіў у турму, найперш стрыглі валасы. А ў яе — не адважыліся, не паднялася рука ў турэмнага цырульніка... Вікторыю ў турме звалі «Прыгожая». Яна сапраўды была прыгожая — і абліччам, і душою. Прыгожы і моцны чалавек.

Дваццаць адзін дзень ішлі допыты. У падавале аднаго з карпусоў медінстытута яе падвешвалі на дыбе за ногі, потым за рукі. Уціскалі ў каменны мяшок, дзе немагчыма было нават сесці і можна было толькі стаяць на варухнуўшыся. Праз яе прапускалі электрычны ток, пад пазногці заганялі іголку... Білі да непрытомнасці, аблівалі вадой і зноў катавалі. Двое субак яна ляжала як нежывая, ёй рабілі ўколы, а потым зноў катавалі і патрабавалі: скажы, назаві!

Яна маўчала. Нават самыя заўзятыя жывадзёры здзівіліся. Нарэшце, праз 21 дзень, Вікторыю кінулі ў турэмны лазарэт.

Кажуць, што турэмныя сцены — сведкі маўкліва. Але бывае так, што і яны не вытрымліваюць і пачынаюць гаварыць. Гэта яны расказалі нам пра нязломную волю адважнай падпольшчыцы.

...І ў турме па вуліцы Валадарскага, калі пабале галава, калі абрэзалі пасля тыфусу цудоўныя валасы, усё роўна яе называлі «Прыгожая».

«Сёння роўна два месяцы, як я не чалавек», — пісала Вікторыя Рубец сястры з турмы. — У мяне няма імя, няма прозвішча... Як смешна. Учора прыйшоў нейкі начальнік, і яму, відаць, не спадабалася наша камера. Пры паўторным наведванні я пачала гаварыць, што вельмі холадна. Я ніколі нічога не прашу, нават закурыць... Сапраўды, жахлівы цяпер мароз, і ў нас усё абледзянела, а паядзім халоднага, ну і зусім заледзянееш. Адліга — усё мокрае. Ложак і тры дошкі на ім для 5 чалавек. За цыгарку купіла яшчэ адну дошку, ну, зараз больш-менш няма аварыі, не падаем, а то за ноч разоў 6—7 выпадзеш за ложка...»

[Заканчэнне будзе.]

3 ПАЧУЦЦЁМ ВЫСОКАЙ АДКАЗНАСЦІ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

шага сучасніка — савецкага чалавека.

— Якія тэмы хваляюць і натхняюць мастакоў Савецкай Беларусі?

— Узбагачаецца Ленініяна беларускага савецкага выяўленчага мастацтва. Вобразы Леніна і ланіцаў, велічынскіх ідэй і спраў — у цэнтры ўвагі многіх мастакоў. Карціны «Кастрычніцкія дні» А. Шыбнёва, «Аднаўшнасць» М. Савіцкага, «Раніца новай Расіі» К. Касмачова, «У. І. Ленін на выпуску першых чырвоных камандзіраў» Ф. Дарашэвіча, скульптуры З. Азгура і В. Палічука, літаграфіі В. Шаранговіча — прыклады ўдач у здзяйсненні гэтай хваляючай тэмы.

Нашы мастакі звяртаюцца да гісторыі Кастрычніцкай рэвалюцыі, да велічын эпохі грамадзянскай вайны і першых пяцігодкаў. Асаблівай увагай карыстаецца тэма Вялікай Айчыннай вайны. Тут у нас шмат сапраўдных поспехаў.

Натхнёна апяваюць гераізм савецкага чалавека ў барацьбе за свабоду і незалежнасць Айчыны І. Стасевіч і Б. Аракчэў, Я. Зайцаў і М. Залозны, М. Савіцкі і В. Грамыка, А. Гугель і Р. Кудрэвіч, М. Данцыг і Л. Шчэмель, Г. Пеплаўскі і А. Кашкурэвіч, А. Бембель і С. Вакар, А. Заспіцкі і В. Палічук і іншыя. Кры, бадай, не знойдзецца ў рэспубліцы мастака, што прыйшоў бы міма гэтай тэмы, якая асэнсываецца сёння асабліва глыбока.

А колькі натхнення адаюць нашы мастакі аглянню прыгажосці роднай зямлі! Пейзажы В. Цвірко, І. Карасёва, К. Касмачова, Я. Красоўскага, С. Каткова, В. Жолтак і многіх іншых узбагачаюць скарбніцу нашага мастацтва.

І зразумела, тэма сучаснасці. Наша надзеянае. Рабочы клас. Жыццё сённяшняй вёскі. Унутраны свет героя нашага часу. Сучаснай тэме прысвячаюць творы В. Сахненка, У. Стальмашонак, П. Крахалёў, А. Маланішэўскі, А. Шаўчэнка, Н. Валінаў, Л. Дударэнка, А. Сямілетаў, А. Паслядовіч, Ю. Зайцаў

і многія, многія іншыя. Што датычыць жыцця сённяшняй вёскі, шмат цікавага чакаем ад маючай адбыцця сёлета рэспубліканскай выстаўкі «Зямля і людзі».

— У Беларусі створана каля дзвюх тысяч помнікаў, манументаў у гонар герояў народа і велічын гістарычных падзей. У тым ліку вядомыя далей за межамі рэспублікі мемарыялы ў Хатыні, Брэсце, Курган Славы. Ці можам мы гаварыць аб новым этапе развіцця нашага манументальнага мастацтва?

— Несумненна. Тое, што адбываецца цяпер у нашым манументальным мастацтве, — лагічны працяг ажыццяўлення вядомага ленінскага плана служэння мастацтва самым шырокім народным масам. Назаву тут яшчэ такія работы апошняга часу, як помнікі У. І. Леніну ў Лепелі і Бабруйску, помнікі народным песнярам Я. Купале і Я. Яноўскаму ў сталеі рэспублікі. Неўзабаве будуць адкрыты помнікі Ф. Скарыне ў

Полацку, генералу Л. Даватару — у Віцебску, слаўным нашым партызанам, якія гераічна змагаліся супраць фашысцкіх захопнікаў, — ва Ушачах на Віцебшчыне, героям грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў — у гарадскім пасёлку Акцябрскі, партызанам і падпольшчыкам — у Віцебску. Баявой дружбе беларускіх і літоўскіх партызан у гады Вялікай Айчыннай вайны будзе прысвечаны помнік на мяжы рэспублік-суседзяў, над якім працуюць разам скульптары Савецкай Літвы і Савецкай Беларусі. Асобнай гаворкі варты творы манументальнага жывапісу і значныя архітэктурна-мастацкія збудаванні, як напрыклад, будыён ВДНГ БССР.

Дарэчы, пра дасягненні нашага манументальнага мастацтва расказа спецыяльная выстаўка, што адбудзецца сёлета ўжо ў новым выставачным павільёне ў Мінску, будаўніцтва якога завяршаецца.

— Саюз мастакоў БССР — вялікая творчая арганізацыя.

Як ён папайняецца творчай моладдзю?

— Наш творчы саюз пастаянна расце. Цяпер у ім каля чатырохсот чалавек. Гэта жывапісцы, графікі, скульптары, мастакі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, плакатысты, манументалісты, крытыкі і мастацтвазнаўцы, мастакі тэатра, кіно, тэлебачання. Наш творчы саюз пастаянна папайняецца ў асноўным за кошт выпускнікоў мастацкага факультэта Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута і Мінскага мастацкага вучылішча імя А. Глебава. Разам са старэйшымі таварышамі моладзь актыўна ўдзельнічае ў выстаўках. Наладжваюцца і спецыяльныя маладзёжныя выстаўкі. Маладыя мастакі ездзяць у творчыя камандзіроўкі, прымаюць удзел у рэспубліканскіх семінарах творчых моладзі. Канцэртуюцца наша мастацкая моладзь не толькі ў сталіцы рэспублікі, але і ў абласных цэнтрах, дзе існуюць арганізацыі Саюза мастакоў БССР. Як бачыце, аспекты творчай і арганізацыйнай дзейнасці нашага саюза вельмі шырокія.

ШОСТЫ ТОМ БелСЭ

Шосты том Беларускай Савецкай Энцыклапедыі атрымаўся надзвычай багаты арыгінальнымі матэрыяламі з гісторыі Беларусі, развіцця яе культуры, нацыянальнага кітагравання, мастацтва, літаратуры і архітэктуры. У кніжцы многа цікавых давадак пра беларускія гарады і раённыя цэнтры, шмат артыкулаў, прысвечаных розным гістарычным падзеям і помнікам. Усяго том ахоплівае больш за тры тысячы паняццяў паміж тэрмінамі «Кішынёў» — сталіца Малдаўскай ССР і «Манцэвічы» — браты Міхаіл і Іван, удзельнікі паўстання 1863 года.

Вызначаюцца артыкулы, прысвечаныя Магілёву. А іх у кніжцы 45. Перадлічым толькі некаторыя. «Абарона горада ў 1941 годзе», «Магілёўскае камуністычнае падполле», «Магілёўскае партызанскае злучэнне», «Магілёўская абласная партыйная арганізацыя», «Магілёўская аперцыя 1944 года», «Магілёўская арганізацыя РСДРП(б)». Гэта таксама расказы аб Магілёўскай брацкай друкарні, што існавала з 1616 да 1773 года, аб магілёўскіх Мікалаеўскай царкве, ратушы, мастацкай школе канца XVII і пачатку XVIII стагоддзяў, саборах, касцёлах, тэатры і г. д.

Вялікую цікавасць выклікаюць даведкі пра класіцызм, ілюстраваныя здымкамі выдатных архітэктурных помнікаў гэтай эпохі, пра Аршанскае рукапіснае евангелле XIII—XIV стагоддзяў, пра беларускае кітаграванне, якому больш за 450 гадоў. Уклейкі да гэтага артыкула паказваюць дасягненні кнігавыдавецкай справы на Беларусі з часоў Скарыны да нашых дзён.

Глыбокія па сваім змесце артыкулы: «Класы і класавая барацьба», «Ленініян», «Ленін». З імем Уладзіміра Ільіча, стваральніка Каму-

ністычнай партыі і правядзена рэвалюцыі, звязана і ўзнікненне незалежнай суверэннай Беларускай ССР. Дзякуючы ажыццяўленню ленынскай нацыянальнай палітыкі беларускі народ дабіўся небывалага ў гісторыі развіцця. Добраахвотнае ўваходжанне БССР у адзіны шматнацыянальны Савецкі Саюз, утварэнне якога ў 1922 годзе таксама звязана з імем Леніна, забяспечыла беларускаму народу раўнапраўе сярод братніх саюзных рэспублік, іх бескарысліваю падтрымку і дапамогу на ўсіх этапах станаўлення і развіцця нацыянальнай эканомікі і культуры.

Змешчаны артыкул пра паплекнікаў Уладзіміра Ільіча Леніна — Крупскую і нашага земляка Лесяшынскага, пра многіх іншых дзяржаўных і партыйных дзеячоў Савецкай краіны і Беларускай рэспублікі. Шмат цікавага даведаюцца чытачы пра Маскоўскі Крэмль, Красную плошчу, Ленінскі мемарыяльны комплекс у горадзе Ульянаўску.

У VI том увайшлі грунтоўныя звесткі пра Латвійскую, Літоўскую і Малдаўскую Савецкія Сацыялістычныя Рэспублікі, дзе вядзецца размова пра культурнае і эканамічнае багацце народаў гэтых рэспублік, пра іх цесныя сувязі і адзінства з усімі народамі СССР і з беларускім народам. У гэтым жа томе і артыкул пра Мангольскую Народную Рэспубліку.

Есць у VI томе расказ пра многія гістарычныя падзеі. Такія, напрыклад, як Курская бітва, Лютаўская буржуазна-дэмакратычная рэвалюцыя 1917 года, Крымская канферэнцыя 1945 года.

Асобным артыкулам падаюцца даведкі пра Курганы Славы, што насыпаны на беларускай зямлі рукамі тых, хто шануе памяць загінуўшых за гонар, свабоду і незалежнасць свайго народа. Та-

кіх курганоў зараз 96. У энцыклапедыі расказваецца калі, кім і ў гонар якой падзеі яны былі насыпаны. З артыкула «Манументальнае мастацтва» чытач даведаецца пра помнікі, якія ўслаўляюць ратныя і працоўныя подзвігі народа.

Шосты том багаты на імёны беларускіх літаратараў. Змешчаны артыкулы пра народных паэтаў Янку Купалу і Якуба Коласа, народнага пісьменніка Беларусі Міхася Лынькова, народнага паэта Аркадзія Куляшова, драматурга Андрэя Макаёнка, акцёра Уладзіміра Крыловіча, народнага артыста СССР Паўла Малчанова, які першым на беларускай сцэне стварыў вобраз Уладзіміра Ільіча Леніна. Тут жа артыкулы пра вядомых кіраўнікоў партызанскага руху і камуністычнага падполля ў гады Вялікай Айчыннай вайны, дзяржаўных і партызанскіх дзеячоў. Сярод іх Мазураў, Клімаў, Лабанок, Кожар.

Значнае месца займаюць звесткі па этнаграфіі. Сярод іх «Кросны», «Купальскія песні», «Лапці». Дарэчы, пра лапці. Гэты артыкул быў даволі цяжка напісаць. Лапці, як з'ява, зніклі з быту беларускага селяніна, а тыя, што экспануюцца ў краязнаўчых музеях, ужо не даюць поўнага ўяўлення аб гэтым распаўсюджаным раней віду абутку. Цікавы артыкул атрымаўся пра мастацкую коўку. У ім гаворыцца аб люстры з Крошынскага касцёла, якую выкаваў у другой палове XIX стагоддзя вядомы беларускі паэт, прыгонны селянін Паўлюк Багрым.

Шосты том энцыклапедыі багата ілюстраваны. Дастаткова сказаць, што на яго старонках змешчана каля 200 ілюстрацый. Вельмі значная частка іх друкуецца ўпершыню.

А. ПЕТРАШКЕВІЧ,
адажны сакратар
рэдкалегіі БелСЭ.

На ўсю Магілёўшчыну славяцца асіповіцкія цымбалісты — А. КАЛЕНЧЫЦ (злева) і І. ЖДАНОВІЧ.

ПОШТА НАРОДНАГА ПАЭТА

Перада мной — папка з пісьмамі. На канвертах штэмпелі Масквы і Тульчына, Чэлябінска і Чачэна-Інгушэці, эстонскага вострава Саарэма і Томска, Клайпеды і Чувашыі... Адрасаваны гэтыя пісьмы народнаму паэту Беларусі, лаўрэату Ленінскай прэміі, Герою Сацыялістычнай Працы Петруся Броўку.

«Вы з новай сілай адраділі маю даўнюю любоў да беларускай літаратуры і да ўсяго беларускага, — піша Петруся Броўку масквіч Г. Марцірасан. — Я заўсёды захапляўся цудоўным сплавам высакароднай скромнасці і найярчэйшага таленту беларускага народа».

«Дзякуй Вам за Вашы душэўныя вершы, — звяртаецца да паэта семнаццацігадовая Тамара Трубіцына, якая пражывае на станцыі Прохараўская Белгародскай вобласці. — Прачытала іх, і захацелася вось гэтак жа, як і Вы, любіць прыроду, людзей».

Кіўлянін А. Дзёмін паведамляе, што мае ў сваёй бібліятэцы амаль усе творы П. Броўкі, выдадзеныя на рускай мове. «Люблю Вашу лірыку, — прызнаецца ён. — Многае ведаю напаміць».

Жанна Качанюк са Жмерынкі прачытала кнігу П. Броўкі «Трубі, мой горні» і пад свежым уражаннем звярнулася да аўтара: «Не прэтэндую на тое, каб Вы мне адказвалі. У Вас жа шмат работы, да таго ж і карэспандэнцыі важнай вельмі многа. Проста хачу напісаць, што на Украіне Вашы творы чытаюць і любяць, іх разумеюць...»

Аўтар мае рацыю ва ўсім, акрамя аднаго: Пётр Усцінавіч не пакідае ніводнага водгуку чытачоў без адказу.

У папцы з пісьмамі захоўваецца незвычайны дакумент, змацаваны круглай пячаткай. Гэта выпіска з рашэння агульнага сходу калгаса імя Шаўчэнкі Арцёмаўскага раёна Данецкай вобласці аб выбранні П. Броўкі ганаровым калгаснікам.

Было так. З украінскага сяла ў Мінск прыехала група механізатараў, жывёлаводаў. Вырашылі паглядзець беларускую сталіцу. Знаёмых у іх не было. Да каго звярнуцца? Калгаснікі чыталі творы П. Броўкі. Хто так душэўна піша, той не адмовіць у нашай просьбе, вырашылі яны і адшукалі паэта ў Саюзе пісьменнікаў БССР. Пётр Усцінавіч быў вельмі заняты, але ўсё ж знайшоў час, каб правесці украінскіх гасцей па горадзе, расказаць ім, як адраджаўся ён з руін. Вярнуліся калгаснікі дамоў і расказалі на сходзе землякам аб сваім падарожжы. І тады прысутныя паставілі: выбраць беларускага паэта ганаровым членам свайго калектыву.

У асобнай папцы — пісьмы сяброў-пісьменнікаў. Кідаецца ў вочы характэрны почырк народнага паэта Латвіі Яна Судрабальна. Даўняя дружба звязвае яго з П. Броўкам. Вось радкі наконт кнігі «А дні ідуць»: «У гэтай кнізе Вы паўстаяце ва ўвесь рост і як паэт, і як трыбун свайго роднага беларускага народа, грамадзянін СССР, барацьбіт за мір і камунізм».

— Як вы расцэньваеце тое, што ў вас, паэта беларускага, такая шырокая аўдыторыя чытачоў? — нярэдка пытаюцца ў Пятра Усцінавіча.

— Для ўсёй нашай шматнацыянальнай савецкай літаратуры, — адказвае ён, — сувязь з брацкімі народамі, іх літаратурамі — гэта фундамент творчасці. Масавы чытач у іншых рэспубліках знаёміцца з нашымі творамі дзякуючы перакладам іх на іншыя мовы, перш за ўсё рускую. Для нас такая сувязь натуральная і абсалютна неабходная.

— Мае настаўнікі Якуб Колас і Янка Купала, — успамінае паэт, — сябравалі з украінскімі калегамі Максімам Рыльскім і Паўлам Тычынай, з латышскімі паэтам Янам Райнісам. Я быў сведкам сустрэч Купала і Коласа з Шалва Дадзіяні, Канстанцінам Лордкіпанідзе, Аліо Масавілі і іншымі пісьменнікамі Грузіі.

У час Вялікай Айчыннай вайны Якуб Колас жыў ва Узбекістане, многа добрага напісаў аб узбекскім народзе, захапляўся яго працавітасцю, гасціннасцю. Тады ён пасябраваў з многімі узбекскімі літаратарамі. А цяпер вялікая дружба звязвае беларускую паэтку Эдзі Агняцэву з узбекскай пісьменніцай Зульфійей.

— З пачуццём велізарнай любзі, удзячнасці называем мы імёны Мікалая Ціханова, Міхаіла Ісакоўскага, Аляксандра Пракоф'ева, Аляксандра Твардоўскага і многіх, многіх іншых рускіх паэтаў, — гаворыць П. Броўка. — Гэта з іх дапамогай беларуская літаратура выйшла на ўсеагульную арэну, заняла дастойнае месца ў сэрцах мільёнаў чытачоў, якія гавораць на розных мовах. Дзякуючы рускім літаратарам мы атрымалі магчымасць весці размову з чытачамі ўсіх нацыянальнасцей нашай вялікай сацыялістычнай Радзімы.

В. КУДРАЎЦАВА.

На абласным аглядзе народных тэатраў, які адбыўся ў Баранавіцкім гарадскім доме культуры, першае месца заняў Пінскі народны тэатр, другое — артысты з Брэста і Баранавічаў, трэцяе — народны тэатр з Целяна.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля «Амністыя» па п'есе М. Матукоўскага, паказанага калектывам народнага тэатра Брэсцкага клуба чыгуначнікаў. Фота В. ГЕРМАНА.

Хроніка культурнага жыцця

УКАЗАМ Прэзідыума Вярхоўнага Савета Украінскай ССР беларускаму паэту Аркадзію Куляшова прысвоена ганаровае званне заслужанага работніка культуры Украінскай ССР. Высокага звання пісьменнік удастоен за шматгадовую, плённую работу па прапагандзе ў Беларусі твораў класічнай і сучаснай украінскай літаратуры, за

заслугі ва ўмацаванні ўзаема-связі братніх украінскай і беларускай літаратур.

ПА РАМАНУ Г. Сянкевіча «Патоп» польскія кінематаграфісты стварылі чатырохсерыйны мастацкі фільм.

Група на чале з рэжысёрам Ежы Гофманам ажыццявіла ў Беларусі здымкі шэрагу зімовых сцэн у «маёнтках» і «вёс-

ках», спецыяльна пабудаваных кінастудыяй «Беларусьфільм».

МІНСКІ цырк адзначаў сваё асаблівае юбілей. Яго наведваў сямімільённы глядач. Ім аказалася вучаніца 7-га класа мінскай сярэдняй школы № 107 Лена Дзенькіна. Ёй уручан памятны прыз. Лена вельмі любіць цырк, не прапускае ніводнай праграмы.

ЗАГРЭБСКАЯ КАЛЕКЦЫЯ

На Міжнароднай выстаўцы ў Загрэбе, якая адбылася ў верасні мінулага года, савецкую моду ў Югаславіі прадстаўляў Мінскі дом мадэлей. Калекцыя адзення, створаная беларускімі мастакамі-мадэльерамі з тканін, што выпускаюць прадпрыемствы рэспублікі, мела вялікі поспех. Гэты поспех абумовілі не фантастычна-складаныя мадэлі з мудрагелістага матэрыялу, практычна непрыгодныя для паўсядзённага карыстання, а звычайныя сукенкі, касцюмы, ансамблі з традыцыйнага льну і сучаснага трыкатажу, з баваўняных і шарцыяных тканін.

Калекцыя дэманстравалася ў Загрэбе пад дэвізам: «Вобраз маладога савецкага чалавека». Улічваючы напрамак еўрапейскай моды, мастакі ў той жа час смела ўводзілі ў мадэлі элементы нацыянальнага беларускага адзення, выкарыстоўвалі матывы народнага ткацтва.

Мадэлі загрэбскай калекцыі мелі поспех і ў Маскве, на Выстаўцы дзясягненняў народнай гаспадаркі ў час дзён Беларускай ССР. А нядаўна Мінскі дом мадэлей наладзіў шырокі паказ гэтай калекцыі ў сваёй дэманстрацыйнай зале. Шчодрымі апладысмантамі віталі мінчане выдатную работу мастакоў-мадэльераў. Аднак апладысмантаў магло быць і больш, калі б рукі многіх прысутных не былі заняты бланкетамі, куды яны спяшаліся перанесці фасоны, якія асабліва падабаліся, — якчэ адно пацяр-

джэнне жыццёвасці прапанаваных мадэлей.

Сапраўды, якая жанчына адмовіцца папоўніць свой гардэроб цудоўнай ільняной сукенкай, упрыгожанай карункамі, сплеценымі з ільняной ніткі, ці вышываным ансамблем, выкананым з той жа тканіны? Гарачым летам з лёнам не можа канкураваць ніводны сінтэтычны матэрыял. А што датычыць эстэтычнага боку, то «беларускі шоўк», паводле сцвярджэння мадэльераў, пакадае неабмежаваныя магчымасці для фантазіі. Адно загану меў лён: ён камечыўся. Цяпер на Аршанскім ільнокамбінаце выпускаюцца тканіны з дабаўленнем лаўсану, які выдатна трымае форму.

Другі раздзел загрэбскай калекцыі складалі мадэлі з набіўных тканін Баранавіцкага баваўнянага камбіната. У азёрнай, лясной Беларусі шмат цудоўных мясцін для летняга адпачынку: славуэта Нарач, маляўнічыя Браслаўскія азёры, Лепель, Свіцязь... Для лета прызначана квяцістая сукенкі-матэлькі, якія выдатна дапасуюцца да яркіх лугавых і лясных фарбаў. Маленькую пляжную сукенку можна дапоўніць доўгай спадніцай з фальбонамі — атрымаецца вячэрні ўбор для маладзёжнага паркалёвага балю. Але, зразумела, для ўрачыстасцей больш падыходзяць тканіны Віцебскага шаўковага і Мінскага камвольнага камбінатаў. З іх беларускія мадэль-

еры прапануюць святочныя сукенкі рамантычнага сілуэта.

Прадукцыя Гродзенскага і Мінскага тонкасукоўных камбінатаў выкарыстоўваецца для асенніх і зімовых ансамбляў. Вясельны, сонечны настрой нават у пахмурнае надвор'е створаць касцюмы і паліто са шматфарбных тканін з жакардавым перапляценнем. Якая вопратка рэкамендуецца не толькі жанчынам. Мужчынам таксама надакучыў цёмны колер, і яны з задавальненнем набудуць адзенне новай афарбоўкі. І набудуць у самы бліжэйшы час, бо ў большасці мадэлей прадумана магчымасць масавай вытворчасці. Мастакі Мінскага дома мадэлей прымаюць самы непасрэдны ўдзел у рабоце ўсіх 15 швейных фабрык рэспублікі.

Асабліва цікавай была частка калекцыі, выкананая з трыкатажу. Па эскізах мастакоў-мадэльераў брэсцкія трыкатажнікі вырабілі тканіны, якія нагадваюць даўнейшыя андаракі. Ансамблі для юнакоў і дзяўчат з гэтай тканіны здзіўляюць навізнай і арыгінальнасцю. Знаходкай мастакоў было выкарыстанне ўзораў былых сарафанаў і жылетаў. Наогул, вывучэнне старажытнага беларускага касцюма, нацыянальнага арнаменту, народнага ткацтва, удалае спалучэнне традыцыйнага і сучаснага, што прадэманстравала загрэбская калекцыя, прынеслі добры плён.

Т. РЭУТОВІЧ.

Гэтыя мадэлі з вялікім поспехам дэманстравалі мінскія мастакі-мадэльеры на Міжнароднай выстаўцы ў Загрэбе. Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

◆ АД БЕЛАВЕЖЫ ДА САХАЛІНА ◆

ШАСЦІМІЛЬННЫ

Мемарыяльны комплекс «Брэсцкая крэпасць-герой» наведваў шасцімільнны наведвальнік. Ім аказаўся шафер Тажгінскага жывёлагадоўчага саўгаса Сьвятлоўдзінскага раёна Кожы АССР Уладзімір Ільчукоў.

Ён прыбыў у Брэсцкую крэпасць у час свайго водпуску, каб пакланіцца героям, якія абаранялі савецкую зямлю з першых мінут фашысцкага нападу на нашу краіну.

Шасцімільннаму наведвальніку мемарыяла былі ўручаны сувеніры — інкруставаная шкатулка са свяшчэннай зямлёй Брэсцкай крэпасці-героя, юбілейны медаль і альбом «Крэпасць-герой» з аўтаграфамі ўсіх супрацоўнікаў музея.

«АНКЕТА» ФІНСКАГА ЗАЛІВА

На снежнай роўнядзі Фін-

скага заліва з'явіліся розныя мудрагелістыя прыборы, калі якіх дзяжураць спецыялісты. Гэта супрацоўнікі экспедыцыйнага атрада Ленінградскай гідраметэаабсерваторыі. Па спецыяльнай праграме, якая з'яўляецца своеасаблівай «анкетай», яны вядуць даследаванні гэтай усходняй часткі Балтыйскага мора плошчай каля трыццаці тысяч квадратных кіламетраў, дзе размешчаны такія порты, як Ленінград, Талін, Выбарг. Якая скорасць і напрамак цячэння? Як змяняецца хімічны састаў вады? Дзе размешчаны месцы тарашэння лёду? Адказы на гэтыя і іншыя пытанні, якія цікавяць вучоных, маюць вялікае значэнне для рыбаводства і суднаходства.

МАЙСТАР З МАЙСТРОУ

У музеі «Аўшра» ў літоўскім горадзе Шаўлія адкрыта выстаўка керамікі вядомага народнага ўмель-

ца Іонаса Паўлаўскаса, які на рэспубліканскім свяце ганчароў выбран «майстрам з майстроў».

Стары ганчар за сваё жыццё стварыў тысячы сервізаў, збаноў, святільнікаў, ваз. Яго работы ўпрыгожваюць кватэры, дэманструюцца на выстаўках. Лепшыя з іх адзначаны медалямі і дыпламамі. Разам з Іонасам Паўлаўскасам у майстэрні працуюць яго жонка Ядвіга Паўлаўскене і яе стагадовая маці.

ЧАЙХАНА У ЧЫНАРЫ

Жыхары пасёлка Ваудзіл, што на граніцы Кіргізіі і Узбекістана, зрабілі чайхану... у дупле чынары.

Прыгажуня, якая вырасла ў перадгор'ях Алайскага хрыбта, такая вялікая, што ствол яе ледзь абхвтаваць трыццаць чалавек. Галінкі дрэва распасціраюцца ў радыусе да сарака метраў.

Вучоныя мяркуюць, што ўзрост чынары — тысяча год.

ПОМНІКІ БЕЛАРУСКАЙ АРХІТЭКТУРЫ

Царква ў вёсцы Збірогі Брэсцкага раёна. Яна была пабудавана ў 1610 годзе.

Фота Г. ЛІХТАРОВІЧА.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

ДЗІКАВІЦКАГА Пятра Міхайлавіча, 1923 года нараджэння, шукаюць яго бацькі. Вядома, што ў 1943 годзе Дзікавіцкі П. М. знаходзіўся ў Францыі.

Прасім усіх, хто ведае што-небудзь аб яго лёсе, паведаміць рэдакцыю або яго бацькам па адрасе: БССР, Брэсцкая вобласць, Пінскі раён, Ставоўскі с/с, в. Краснева, Дзікавіцкаму Міхайлу Андрэвічу.

Блахіна Ефрасіння Яўсееўна (па мужу Лазінская), якая пражывае па адрасе Е. Losinskaia, Berkenstral № 19, B az Limburg, Belgia, шукае свайго брата **БЛАХІНА Захара Яўсеевіча**, 1906 года нараджэння, з якім бачылася апошні раз у 1943 годзе ў бабруйскай канцэнтрацыйным лагерах.

Тамара Уладзімірэўна Кот-Алешка шукае свайго бацьку **ПАПЕКУ Уладзіміра Васільевіча**, 1920 ці 1922 года нараджэння з вёскі Улатчыцы Слуцкага раёна. Вядома, што Папека У. Е. быў прызваны ў Савецкую Армію ў 1944 годзе, і з тае пары яго не было ніякіх вестак.

Усіх, хто ведае што-небудзь аб лёсе **Папекі У. В.**, просім паведаміць у рэдакцыю ці яго дачцы, якая жыве ў г. Салігорску па вуліцы Леніна, дом 7, кв. 139.

ГУМАР

Бацька перагортае дзённік сына і ківае галавой. Сын, які стаіць побач, гаворыць: — Не здзіўляйся, тата. Гэта проста дрэнная спадчынасць. Вось паглядзі, я знайшоў твой дзённік за чацвёрты клас.

Муж заснуў у час перадачы па тэлевізару футбольнага матча. Жонка будзіць яго: — Уставай, ужо адзінаццаць.

— У чыю карысць? — закрычай, хажнуўшыся, муж.

Муж пытаецца ва ўрача: — Скажыце, што ў маёй жонкі?

— Нічога страшнага. Неўроз. З ім яна пражыве да ста гадоў.

— А я?

Усе віншуюць маладажонаў. Толькі адзін з гасцей майчыцы. Сусед у яго пытаецца: — Чаму вы не віншуете жаніха і нявесту?

— У мяне тры дачкі. У першых выхавала, выдала замуж і дапамагла ўсім ім развесціся. Большага неўга патрабавалі ад якой няці!

— Бачыце, я добра ведаю нявесту і таму не магу павішаваць жаніха. А з жаніхам зусім не знаёмы і таму не ведаю, ці варта віншаваць нявесту.

Джонсан прыцягнуў да сябе Грандысона за зневажаным Суддзям звартаецца да Грандысона: — Вы назвалі свайго сабаку Джонсан і пастаянна крычалі: «Гэй, Джонсан, гэты нягоднік!» Гэтым вы яўна хіцелі зняважыць свайго суседа.

— Нічога падобнага, — прарэчыць Грандысон. — Я хацеў зняважыць сабаку.

Маці шыра гаворыць: — У мяне тры дачкі. У першых выхавала, выдала замуж і дапамагла ўсім ім развесціся. Большага неўга патрабавалі ад якой няці!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ПК КП Беларусі Зак. № 152.